

Sinteza discuțiilor purtate în cadrul mesei rotunde „CEEX în perspectivă duală: finanțator – cercetători”

Răzvan Florian

Asociația Ad Astra a cercetătorilor români

1. Introducere

Masa rotundă „CEEX în perspectivă duală: finanțator – cercetători” a avut loc în 22 iulie 2006 la Universitatea din București și a constat într-un dialog între dl. Anton Anton, secretar de stat, președintele Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică (ANCS) și cercetători implicați în programul CEEX sau interesați de îmbunătățirea programelor de finanțare a cercetării din România. Acest eveniment a fost organizat de asociația Ad Astra a cercetătorilor români, Solidaritatea Universitară și Asociația Foștilor Bursieri Fulbright din România (AFAR), în cadrul proiectului „Transparență și obiectivitate în administrarea cercetării din România”, proiect derulat de către asociația Ad Astra a cercetătorilor români și finanțat de către Uniunea Europeană în cadrul programului Phare 2003 - Consolidarea Societății Civile în România (<http://www.ad-astra.ro/phare/>). Evenimentul a făcut parte și din seria de workshopuri trilaterale Ad Astra / Solidaritatea Universitară / AFAR (<http://mepopa.com/su.htm>).

În prima parte a discuțiilor, dl. Anton Anton a răspuns problemelor apărute în cadrul programului CEEX, sintetizate de asociația Ad Astra prin consultarea directorilor de proiect și evaluatorilor implicați (vedeți materialul „Probleme constatate în cadrul competiției de proiecte de cercetare-dezvoltare complexe (CEEX), sesiunea 2006”, disponibil la [http://www.ad-astra.ro/phare/ceex/probleme CEEX.pdf](http://www.ad-astra.ro/phare/ceex/probleme_CEEX.pdf)). În a doua parte a discuțiilor, dl. Anton a răspuns întrebărilor cercetătorilor aflați în sală. Au fost invitați să participe la masa rotundă 180 de persoane, cercetători cu publicații ISI din București, înscriși în baza de date Ad Astra, și au participat 28 de persoane.

Sinteza de mai jos evidențiază cele mai importante teme abordate în cadrul discuțiilor.

2. Sinteza discuțiilor

Evaluarea sumară a unor proiecte în cadrul contestațiilor. Dl. Anton a spus că nu evaluarea propriu-zisă durează, întârzierile evaluărilor se datorează amânării realizării evaluărilor de către evaluatori. Cele 51 de proiecte care inițial erau neeligibile tehnico-științific și la care comisia de analiză a contestațiilor a considerat că contestațiile au fost îndreptățite au fost evaluate „printr-un efort extrem de mare”. Dl. Anton nu a știut să spună câți evaluatori au participat la evaluarea celor 51 de proiecte, făcută în cadrul etapei de analiză a contestațiilor, dar a spus că au fost 3 evaluatori la fiecare proiect, care au făcut fiecare câte o evaluare, și care au stabilit apoi consensul, dacă a fost cazul. Dl. Anton a spus că a fost posibil ca unii dintre aceștia să fi evaluat mai multe proiecte, în cadrul acestei faze a analizei contestațiilor, dar nu știe sigur dacă a fost așa sau nu pentru că nu dânsul face evaluările.

Trimiterea cu întârziere a rezultatelor contestațiilor. Dl. Anton a spus că această întârziere a fost motivată de necesitatea transcrierii de pe hârtie, în format electronic, a răspunsurilor la contestații.

Distribuția problematică a punctajelor proiectelor. Dl. Anton a confirmat că a fost un număr mare de proiecte la care punctajul nu a fost acordat prin medierea punctajelor acordate de 3 evaluatori. Astfel, la 41% din proiecte (1071 proiecte) nu a fost realizat consensul după prima evaluare, și punctajul final a fost acordat în cadrul analizei offline de către un panel format din 3 persoane. Acești paneliști au selectat prin consens, *pentru fiecare subcriteriu* al grilei de evaluare, unul din punctajele date de cei 3 evaluatori care au făcut evaluarea inițială. Astfel, punctajul final a rezultat prin însumarea unor numere întregi, fără o mediere, și prin aceasta se explică numărul mare de punctaje care sunt numere întregi. Paneliștii au făcut doar această selecție din punctajele inițiale, fără a acorda ei înșiși punctaje proiectelor.

Dl. Anton a spus că nu știe câți evaluatori au participat în etapa de analiză offline în panel. Toți acești paneliști sunt incluși pe lista publică a evaluatorilor CEEEX. Nu există funcționari ai ANCS, UEFISCSU care să fi participat la evaluări.

Conform d-lui Anton, nu a fost organizată o a doua rundă de evaluare online, conform regulamentului publicat inițial, datorită faptului că nu a mai fost timp.

Conform d-lui Anton, în cele mai multe cazuri, motivul lipsei consensului a fost că unul dintre cei 3 evaluatori nu a mai accesat site-ul de evaluare în cadrul etapei de stabilire online a consensului; în multe cazuri, evaluatorul care nu a participat la stabilirea consensului a acordat un punctaj foarte mare sau foarte mic, în discrepanță cu ceilalți evaluatori.

Nereguli în transmiterea fișelor de consens. Dl. Anton a prezentat un caz în care un email trimis de ANCS nu a ajuns la o persoană care lucrează într-o universitate și emailul

trimis de acea persoană către o adresă din ANCS nu a fost primit, deși această persoană poate primi mailuri trimise din universitate și trimite mailuri către adrese din universitate. Dl. Anton a spus că aceasta nu este o situație generală (și nici nu poate fi), dar că sunt probleme cu sistemul de comunicare online. Dl. Anton a spus că funcționarii ANCS însărcinați cu trimiterea fișelor de evaluare au raportat repetat că au trimis toate fișele în cele 5 zile în care trebuiau trimise și nu are alte informații legate de acest subiect.

Probleme tehnice în organizarea competiției. Dl. Anton își asumă neglijențele tehnice ce au dus la încurcături în identificarea a 4 proiecte, considerând că ele au o pondere mică în totalul celor aproximativ 2500 de proiecte și că crede că nu există alte cazuri cu probleme similare, care să nu fi fost depistate. Dl. Anton consideră că aceste probleme decurg din procedura de înscriere pe bază de programare a proiectelor, care însă a eliminat cozile de la depunere. Referitor la proiectul cu nr. 926, dl. Anton a spus că reprezentantul UMF Cluj care a depus proiectele de la această instituție nu l-a depus odată cu celelalte proiecte ale instituției, lipsindu-i acest proiect din teancul de proiecte (a fost găsit peste o lună și jumătate sub scaunul unui funcționar din Cluj), și a cerut celor care înregistrau proiectele să-l „lase liber”, ceea ce aceștia au acceptat, punând titlul „exxe”. Dl. Anton consideră că este o situație „ca în Caragiale” care „nu are niciun fel de relevanță”. Informațiile furnizate de dl. Anton nu explică confuzia dintre proiectul 926 și proiectul 962 și nu sunt coerente cu explicația apărută pe site-ul programului CEEEX, care arată că „Proiectul cu numărul 926 nu a fost depus la sediul ANCS, deși se făcuse înregistrarea on-line în vederea depunerii. Dintr-o eroare de dactilografiere, în lista afișată pe site a apărut acest proiect în locul proiectului 962 care a fost depus și evaluat, obținând 82 de puncte. Lista a fost reactualizată cu înregistrarea corectă a proiectului 962.”

Legat de problema ridicată de unul dintre evaluatori, căruia i s-a atribuit o fișă de evaluare realizată de către o altă persoană, dl. Anton a spus că nu știe cum s-a putut întâmpla asta, că nu cunoaște alte cazuri similare și că va verifica dacă mai sunt astfel de cazuri.

Dl. Anton a spus că au fost multe cazuri în care evaluatorii au primit proiecte care nu țin de specialitatea lor, și aceasta se datorează exclusiv greșelilor făcute de directorii de proiect în indicarea codurilor domeniilor în care se încadrează proiectele, deoarece proiectele se repartizează evaluatorilor exclusiv pe baza acestor coduri, de către un program de calculator, aleator și cu verificarea conflictelor de interese prin atribuirea de evaluatori care nu fac parte din instituțiile participante la proiect. În cazurile în care s-au constatat aceste erori, evaluatorii au fost asignați manual, din lista publică a evaluatorilor.

Nerespectarea regulamentului de concurs în cazul numirii evaluatorilor. Dl. Anton a spus că nu știe cum s-a putut întâmpla ca evaluatori care nu sunt pe lista oficială să fi primit spre evaluare proiecte, și că va trimite cazul respectiv, spre investigare, comisiei de etică din cadrul ANCS.

Calitatea slabă a unor evaluatori. Dl. Anton a spus că în acest moment criteriul minimal pentru acceptarea unor persoane ca evaluatori este ca aceștia să fie doctori în științe, și să se înscrie voluntar, online, în baza de date cu evaluatori. Dl. Anton a spus că persoanele care au obiecțiuni privitoare la pregătirea științifică a unor evaluatori să trimită ANCS aceste obiecțiuni, asumându-și însă răspunderea pentru ele.

Evaluatorii care și-au declarat disponibilitatea de a face evaluări, în urma solicitării ANCS de la începutul perioadei de evaluare a proiectelor, dar care nu au făcut însă evaluarea, întârziind astfel procesul de evaluare, vor fi excluși din baza de evaluatori.

Dl. Anton spune că publicarea online a CVurilor evaluatorilor (cerută de participării la masa rotundă) este un deziderat al ANCS.

Îmbunătățirea criteriilor de evaluare a proiectelor. Relativ la sugestia de a schimba criteriile de evaluare pentru a recompensa mai mult excelența științifică de nivel internațional, dovedită prin publicații ISI și brevete, a echipelor proiectelor, dl. Anton a spus că nu intenționează să schimbe fișa de evaluare, fiind mulțumit de fișa actuală, considerând că este una europeană, similară cu cea folosită la proiectele europene, și că este preferabil să fie așa decât să fie fișe „specific românești”. Dl. Anton nu este mulțumit însă de calitatea evaluărilor făcute în baza fișei actuale. Dl. Anton a spus că dacă criteriile de evaluare vor fi schimbate în FP7 față de cele din FP6, și ANCS va prelua criteriile noi.

Existența conflictelor de interes. Dl. Anton a spus că nu există funcționari ai ANCS care să fie funcționari publici și care să fie directori de proiecte CEEEX, și că consideră că funcționarii AMCSIT care sunt cercetători au dreptul de a beneficia de proiecte.

Anunțarea din timp a competițiilor. Dl. Anton a spus că a anunțat cu 6 luni înainte posibilitatea de declanșare a competiției pentru modulul I CEEEX, dar că calendarul exact depinde și de alocarea fondurilor necesare, ceea ce nu depinde de ANCS.

Folosirea evaluatorilor străini. Dl. Anton a spus că ar apela cu mare plăcere la evaluatori străini, dar anumite contacte cu instituții prestigioase europene și americane din domeniul finanțării cercetării nu s-au soldat cu rezultate pozitive („am încercat să folosim evaluatori; am primit niște răspunsuri de mi-e rușine să vă spun. Textele cu lasă, dom'le, că evaluatorul altruist, străin, o să facă pentru România sunt minciuni. Mi s-a spus: cum, eu să evaluez 5 proiecte în două săptămâni, nici dacă-mi dai 10 mii de euro nu-ți fac chestia asta. Și chestia asta a fost pentru mine o jignire.”). Demnitarii din cadrul acelor instituții din străinătate au fost încântați de propunerea de a furniza evaluatori și au furnizat ANCS liste cu evaluatori, dar după ce ANCS a scris acestor evaluatori, rugându-i să facă evaluări, s-au primit extrem de puține răspunsuri pozitive. ANCS face eforturi pentru constituirea unui corp de evaluatori zonali, balcanici.

Relativ la faptul că agenții din Israel, Olanda, Finlanda, Cehia folosesc evaluatori străini, care nu sunt remunerați pentru evaluarea la distanță, dl. Anton consideră că România nu se poate compara cu aceste țări, sugerând că evaluatorii străini nu sunt

interesați să facă evaluări pentru România așa cum sunt interesați să facă pentru aceste țări. Dl. Anton a subliniat că este foarte interesat să aibă contacte cu evaluatori sau agenții din străinătate care fac evaluări și care își manifestă intenția de a participa la evaluările proiectelor depuse la ANCS.

Dl. Anton a spus că ANCS nu poate plăti eventuali evaluatori străini care să participe la ședințele de evaluare în panel cu sume mai mari de aproximativ 100 lei pe zi, din cauza legislației în vigoare, care nu permite plata unor sume mai mari din bani publici.

Publicarea listei cu evaluatori folosiți efectiv. Dl. Anton consideră că trebuie publicată lista globală a evaluatorilor, dar nu e sigur că ar trebui publicată și lista evaluatorilor folosiți efectiv la o anumită competiție, pentru că trebuie asigurată anonimitatea evaluatorilor ce au evaluat un anumit proiect.

Disponibilitatea și calitatea evaluatorilor. Dl. Anton crede că mulți dintre evaluatorii actuali (aproximativ 2000) doresc doar să își pună în CV faptul că sunt evaluatori, și nu să facă evaluări. Astfel, din cei aproximativ 4000 de evaluatori din baza de date ANCS, în urma apelului de a-și declara disponibilitatea pentru evaluare, doar aproximativ 1200 au răspuns pozitiv și 300 au dat un răspuns negativ, în timp ce ceilalți nu au dat niciun răspuns. Totuși, s-a verificat, printr-un email cu confirmare automată de primire, că aproximativ 3500 de evaluatori au primit mailurile trimise de ANCS. Dl. Anton este deschis unui ajutor pentru crearea unui corp de evaluatori de calitate și pregătirea lor, sugerând evaluarea de către aceștia a unui proiect test și publicarea evaluărilor, analize statistice ale evaluărilor.

Dl. Anton consideră că evaluatorii nu înțeleg în totalitate proiectele, nefiind specialiști în domeniul proiectului (în special în cazul proiectelor complexe, care reunesc toți specialiștii din România dintr-un domeniu), și că autorii proiectului ar trebui să facă eforturi mai mari pentru a face proiectele mai ușor de înțeles. Conform reacțiilor participanților, această situație este însă, probabil, valabilă doar pentru contextul actual din România, datorită numărului mic de specialiști existenți în țară, și nu este o situație normală.

Conform d-lui Anton, diferitele registre ale evaluatorilor din România vor fi reunite într-un singur registru, în care formularul de înregistrare online va fi mai simplu decât cel anterior. Dl. Anton consideră că excluderea evaluatorilor care și-au dovedit lipsa de responsabilitate în realizarea evaluărilor va determina mai mulți cercetători români responsabili și competenți să devină evaluatori.

Acordarea mai multor proiecte acelorași directori de proiect. Dl. Anton este de acord cu cercetătorii din sală că nu este normal ca un director să conducă mai multe proiecte, și consideră că este normal ca un director să depună mai multe proiecte.

Lipsa de relevanță a unor proiecte. Dl. Anton consideră că titlurile proiectelor, chiar dacă unele nu reflectă o activitate de cercetare sau sunt ridicole, pot să nu reflecte conținutul proiectelor, și deci că relevanța proiectelor nu poate fi evaluată doar pe baza titlului.

Nerespectarea calendarului competiției. Dl. Anton a spus că majoritatea proiectelor date spre evaluare au fost notate de evaluatori în ultimele câteva zile de la sfârșitul perioadei în care evaluatorii au putut face evaluarea, la sfârșitul acestei perioade ANCS primind un număr mare de cereri din partea evaluatorilor de a prelungi perioada de evaluare. Câteva zile de întârziere în evaluarea proiectelor se datorează și introducerii greșite în formularele proiectelor, de către directorii de proiect, a codurilor fiscale ale instituțiilor de care aparțin, informație pe baza căreia s-a făcut inițial identificarea proiectelor.

Evaluarea post-proiect. Dl. Anton dorește începerea evaluării ex-post a proiectelor, exclusiv pe baza a 3 criterii: recunoașterea comunității științifice (publicații), protecția intelectuală (brevete), transferul tehnologic (și nu pe baza rapoartelor de cercetare, care nu reprezintă outputul pentru care proiectele sunt finanțate).

3. Concluzii și discuții

Discuțiile au arătat că principala problemă a programelor românești de finanțare a cercetării o constituie corpul de evaluatori, dintre care o parte nu sunt responsabili sau competenți. Această problemă a fost recunoscută și menționată atât de cercetătorii prezenți cât și de dl. Anton. Astfel, acesta a spus: „nu este perfect, este departe de a fi perfect. Avem mari probleme pe care trebuie să le rezolvăm în continuare. Trebuie să ne concentrăm asupra evaluatorilor, asupra colegilor noștri. Trebuie să facem în așa fel încât evaluatorii să fie responsabili.”

În prezent, ANCS nu face o selecție a calității evaluatorilor înscriși în bazele sale de date și cărora le încredințează proiecte pentru evaluare, singurul criteriu de selecție fiind existența diplomei de doctor în științe. În acest context, o soluție pentru îmbunătățirea calității corpului de evaluatori români este ca toate persoanele cu rezultate de nivel internațional în cercetare să se înscrie online în bazele de date ale ANCS (<http://www.experti-cdi.ro/> și <http://experti.cnscis.ro/>; actualmente site-urile nu acceptă înscrieri, fiind în lucru, și anunță relansarea procesului de înscriere după 1 septembrie 2006). Astfel, *îmbunătățirea calității evaluărilor din programele viitoare depinde în principal de cercetătorii competenți și responsabili, prin înscrierea lor voluntară în registrul de experți, atunci când aceasta va fi posibilă.* Trebuie menționată însă și responsabilitatea instituțiilor guvernamentale pentru numărul insuficient de evaluatori responsabili din bazele lor de date; de exemplu, CNCSIS a diseminat în noiembrie 2005 un anunț în care site-ul pe care potențialii evaluatori se puteau înscrie avea o adresă greșită (expert-cdi.ro

în loc de experti-cdi.ro). Înscrierea unui număr mare de evaluatori cu rezultate de nivel internațional ar face fezabilă introducerea ulterioară a unor criterii suplimentare de selecție a evaluatorilor.

Soluția cea mai bună pentru îmbunătățirea corpului de evaluatori, și anume utilizarea de evaluatori străini, pare să nu poată fi pusă în practică, conform d-lui Anton, datorită lipsei de interes a cercetătorilor străini pentru evaluări de proiecte românești și a imposibilității legale de a plăti evaluatorii peste nivelul de 100 lei pe proiect. Este necesară investigarea mai atentă a acestor probleme pentru găsirea de soluții, având în vedere că multe alte țări europene, inclusiv dintre fostele țări comuniste, utilizează evaluatori străini. Astfel, este posibil ca în mailurile trimise de ANCS, prin care se făcea apel la evaluatorii străini și care nu au avut rezultate, să nu fi conținut informații suficiente, așa cum pagina pe care CNCSIS o oferă pentru înregistrarea acestora (http://www.cncsis.ro/CV_straini/cv.html) nu conține informații de bază care să explice potențialilor evaluatori unde se înscriu și de ce, sau ce este CNCSIS, etc. De asemenea, trebuie văzut dacă plata evaluatorilor străini, participanți la paneluri, ce necesită o sumă de ordinul a 450 mii euro pe competiție (sub 0,5% din bugetul alocat printr-o competiție), nu se poate finanța din surse externe (de exemplu, de către o fundație europeană), dacă legislația română nu permite remunerarea lor la niveluri europene.

Dl. Anton a explicat parte din problemele ridicate în cadrul sintezei făcute de asociația Ad Astra (distribuția statistică problematică a punctajelor, întârzierea calendarului programului, primirea de evaluatori a unor proiecte din alte domenii). În alte cazuri (numărul evaluatorilor care au evaluat, în urma contestațiilor, proiectele inițial neeligibile; numărul evaluatorilor care au făcut evaluările offline în panel; problema proiectului cu titlul „exxe”; netrimiteră la timp a fișelor de consens, nerespectarea regulamentului de concurs în cazul numirii evaluatorilor) dl. Anton nu a dat sau nu a putut da informații care să răspundă în totalitate problemelor semnalate. Alte răspunsuri ridică noi semne de întrebare: dl. Anton a recunoscut că nu a fost respectat regulamentul inițial de evaluare, care prevedea două etape de evaluare online, în cazul neajungerii la consens, înainte de evaluarea offline. Această situație nu a depins însă doar de ANCS și a fost însă cauzată de lipsa de responsabilitate a unor evaluatori, care a întârziat procesul de evaluare, și de necesitatea finalizării evaluărilor după prelungiri repetate ale calendarului stabilit inițial.

Cu această ocazie, dl. Anton a anunțat și intenția de a demara o serie de acțiuni care pot avea efecte extrem de pozitive asupra programelor viitoare de finanțare a cercetării: reforma registrului evaluatorilor, responsabilizarea evaluatorilor români prin renunțarea la cei care au dovedit lipsă de responsabilitate, publicarea online a CVurilor evaluatorilor, deschiderea către utilizarea de evaluatori străini, inițierea unor evaluări post-proiect, deschiderea către o evaluare prin sondaj a evaluărilor.

În cadrul întâlnirii, dl. Anton a remarcat că sinteza făcută de asociația Ad Astra este predominant critică și nu menționează aspectele pozitive care s-au înregistrat la CEEX față de programele anterioare (PNCDI). Este adevărat că există multe astfel de aspecte pozitive: de exemplu, PNCDI s-a desfășurat într-o lipsă totală de transparență,

cea ce nici nu a permis vreo analiză a calității corpului de evaluatori; cel puțin în unele competiții PNCDI nu s-au trimis deloc directorilor de proiect fișele de evaluare ale proiectelor; etc.. Pe de altă parte, există însă suficient de multe probleme în cadrul programelor românești de finanțare a cercetării, comparativ cu bunele practici internaționale, care să motiveze o analiză preponderent critică a acestor programe.

Chiar dacă această întâlnire dintre președintele ANCS și cercetători nu a reușit să aducă clarificări asupra tuturor problemelor din cadrul ultimei ediții CEEEX, în cadrul întâlnirii s-a conturat consensul ambelor părți asupra identificării calității corpului de evaluatori ca principală problemă. Să sperăm că atât ANCS cât și potențialii evaluatori vor face eforturi pentru rezolvarea acestei probleme.

Mulțumim d-lui secretar de stat Anton Anton pentru disponibilitatea sa către dialog, cercetătorilor prezenți la masa rotundă pentru implicarea lor și menținerea unui ton preponderent constructiv în cadrul discuțiilor, lui Mihai Popa pentru rolul său de moderator al mesei rotunde și lui Alexandru Corlan pentru participarea la organizarea evenimentului.

Acest material a fost realizat în iulie 2006, în cadrul proiectului “Transparență și obiectivitate în administrarea cercetării din România”, finanțat de Uniunea Europeană în cadrul Programului Phare 2003 – “Consolidarea Societății Civile în România” și derulat de asociația Ad Astra a cercetătorilor români. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene.